

INTERCULTURALITEIT

De crisis van links en de multiculturele samenleving

Dries Lesage en Meryem Kaçar

Op het moment dat we dit schrijven, is het betrekkelijk stil omtrent de multiculturele samenleving. De problematiek duurt in het dagelijkse leven van concrete mensen ondertussen voort, ook zonder de periodieke mediastormen. Dat merken we alleen al in onze eigen familie- en kennissenkring. De sociale achterstelling van allochtonen blijft enorm, en nog heel veel kiezers willen een stem uitbrengen voor het racistische VB. In dit artikel willen we even terugkijken op wat tijdens de afgelopen jaren politiek gezien zo allemaal is gebeurd. Het klimaat is alvast blijven veranderen. Wij plaatsen de problematiek in de context van de algemene crisis van links, dat ook dit thema politiek mismeesterd heeft. Daarnaast willen we op zoek gaan naar de krijtlijnen voor een eigentijdse linkse visie.

Rechts zet de toon

De twee dijkbreuken

Om de positie van links in het debat politiek te duiden is het noodzakelijk de twee dijkbreuken te onderkennen die links in het defensief hebben gedrukt. De eerste is de massale overstap van sociaaldemocratische en andere kiezers naar extreemrechtse partijen, die in de jaren '80 en '90 heeft plaatsgegrepen. In Vlaanderen was 24 november 1991 als het ware het moment van de electorale én intellectuele dijkbreuk. Er moest zozegegd eindelijk naar de kiezer geluisterd worden. De multiculturele samenleving kwam in deze context onder druk te staan. Hoewel een deel van links met een nieuwe 'flinksheid' begon te experimenteren (recht en orde, een strenger immigratiebeleid), stelde links de multiculturele samenleving als zodanig evenwel niet in vraag. Integendeel, vele linkse mensen gingen 'hand-in-hand' op de bres staan tegen racisme en voor verdraagzaamheid.

De tweede dijkbreuk en haar politieke betekenis worden minder erkend. Er rust zelfs een zeker taboe op het fenomeen. De dijkbreuk is volgens ons te situeren omstreeks 2001-2002 en breidde zich uit tot op vandaag. Ze was niet zozeer electoraal dan wel intellectueel. De aanslagen van 11 september gaven voedsel aan de hypothese van Huntington over botsende beschavingen. Patrick Dewael merkte eind 2002 op dat sinds 11 september het taboe over het samenleven met moslims is opgeheven (zie De Standaard, 9/11/2002), een uitspraak die de nieuwe tijdsgeest treffend markeerde. Later liet hij zich ontvallen dat "niet alle culturen gelijkwaardig zijn" (De Standaard, 4/10/2004). In 2002 dreigde de rechtse populist Pim Fortuyn in Nederland voor een electorale aardverschuiving te zorgen, tot hij brutaal werd vermoord. Fortuyn, die ook internationaal een grote uitstraling had, was erg belangrijk voor de tweede dijkbreuk.

Hij legde namelijk een 'brug' tussen het extreemrechtse racistische gedachtegoed enerzijds en algemeen gerespecteerde democratische opvattingen anderzijds. Anders dan het VB droeg deze libertijn en homo geen stempel van 'bloed en bodem'-racisme en nazi-connecties, waardoor hij meer aanvaard was. Desalniettemin pakte hij de multiculturele samenleving en meer bepaald de moslimbevolking hard aan. Juist door het ontbreken van een sterke extreme antimigrantenpartij en de bijhorende stigmatisering van haar standpunten (waarvan het cordon sanitaire bij ons een uiting is), kon de kritiek op allochtonen in Nederland de vrije loop gaan. Door Fortuyn en enkele andere Nederlandse commentatoren werd het ook in democratische (met inbegrip van progressieve) kringen sociaal aanvaardbaar allochtonen en moslims erg kritisch te bejegenen. Dat is de essentie van de tweede dijkbreuk. In dezelfde periode droegen in Vlaanderen onder meer het 'rapport-Van San' over delinquentie bij allochtone jongeren en de door Yves Desmet gebruikte term "kutmarokkaantjes" bij tot de nieuwe dijkbreuk. In zekere zin was de tweede dijkbreuk een poging om de eerste te dichten.

De rechtse analyse van de zaak werd voortaan voor allen de norm: de voornaamste oorzaken van de sociale problemen van allochtonen liggen bij henzelf.

Het gezwalp van links

De nieuwe tijdsgeest werd door velen als een bevrijding ervaren. Er zijn inderdaad problemen in de multiculturele samenleving en het is goed dat ze eindelijk kunnen worden benoemd, zonder het verwijt te krijgen het VB achterna te lopen, zo klonk het overal. Die beweging was grotendeels goed bedoeld. Toch ging ze gepaard met een aantal fenomenen die voor de linkerzijde niet zo fraai waren. Om te beginnen waren er heel wat socialisten, groenen en andere progressieven die aan al wie het horen wou – en er was zeker een gretig publiek voor! – rondbazuinden dat links gefaald had, de kop in het zand gestoken had, geen antwoorden meer had, enzovoort. Vele linksen voelden zich geroepen om ook straffe verklaringen af te leggen tegen de "migrantencultuur", de islam, enzovoort. Deze nieuwe benadering werd erg ongenueanceerd gebracht. Ze leek niet gekaderd in een gerijpte visie, men wist niet waar men hiermee wou landen. Het was eerder paniekvoetbal, oprispingen, een kwestie van afreageren, goedkoop scoren. Zo kwam rechts, dat links 'feliciteerde' omdat het eindelijk het licht had gezien, er als morele winnaar uit. Zonder dat de progressieven er erg in zagen, werd links helemaal in de gracht geduwd. De rechtse analyse van de zaak werd voortaan voor allen de norm: de voornaamste oorzaken van de sociale problemen van allochtonen liggen bij henzelf; bepaalde minderheden koesteren waarden en levensstijlen die niet thuishoren in een liberale democratie; migranten hebben zich zoveel mogelijk aan te passen aan de heersende cultuur van het land; de islam in het bijzonder is een probleem en een gevaar. Men bleef maar voortmekkeren over de 'heersende linkse politieke correctheid', hoewel daar al lang niet veel meer van te merken was. In allerhande (hoger opgeleide) middens die heel ver af staan van het VB, was de multiculturele samenleving helemaal niet zo tof meer, maar een bron van zorgen en ergernis. In het vervolg zou met meer medelijden oftewel misprijzen gekeken worden naar vrouwen met hoofddoek, en zou meer op prijs gesteld worden dat niet-Europese migranten altijd en overal, ook onder elkaar op straat en op de tram, keurig Nederlands praten. Een allochtone origine kan nog iets leuks en exotisch zijn, maar het échte anders-zijn op vlak van cultuur en religie ligt een stuk moeilijker. Bij de heisa omtrent Dyab Abou Jahjah leek het er sterk op dat de autochtone maatschappij niet alleen verantwoordelijk is voor heel wat discriminatie en vernedering, maar ook nog eens gaat voorschrijven hoe het verzet ertegen er precies moet uitzien. Een neokoloniale ondertoon in het spreken over allochtonen is nooit ver weg.

Door de enorme vertwijfeling hebben heel wat progressieven zelf belangrijke linkse analyses – zoals het belang van de factor racisme voor werkloosheid of het verband tussen onderdrukkend traditionalisme en sociale achterstelling – onder de mat helpen vegen. Ondertussen blijkt dat centrumrechts - dat uiteraard volop aan de tweede dijkbreuk heeft meegewerkt, in Vlaanderen, Nederland en andere landen – er electoraal en ideologisch de meeste vruchten kan van plukken. Extreemrechts zit in de verdrukking, maar het gangbare discours is niet bepaald een spectaculaire verbetering. Wat links betreft, is het eigen failliet proclameren en systematisch linkse standpunten inslikken (niet alleen in dit dossier, maar bijvoorbeeld ook inzake fiscaliteit, sociale zekerheid en staatshervorming) alvast geen succesformule gebleken. Wat heeft links uiteindelijk nog aan origineels te vertellen?

Op sommige momenten ging het gezwalp over in ontsporingen. Denk aan een fenomeen als de SP.A-politica Mimount Bousakla die een Vlaamse Ayaan Hirsi Ali probeerde te worden. Zo speelde ze volop in op de nieuwe tijdsgeest waarin de enige goede migrant, de migrant is die zich afzet tegen zijn of haar eigen gemeenschap en afkomst. Ondanks haar steeds ranziger discours kreeg ze mooie plaatsen bij de verkiezingen, tot ze dan toch in ongenade viel en naar Lijst Dedecker (LDD) overliep. Hirsi Ali begon trouwens ook als socialiste, stapte over naar de rechts-liberale VVD en ging uiteindelijk aan de slag bij een Amerikaanse denktank die bij George W. Bush aanleunt. Let dus op voor 'vrijgevochten moslima's' die vooral een Westers publiek willen overtuigen van de achterlijkheid van de moslims, maar aan de basis met en tussen de betrokken mensen weinig concreets en constructiefs doen. Je kunt je afvragen waartoe het moet leiden en welke belangen het dient, maar ondertussen blijft het publiek, vele progressieven inclusief, ervan smullen.

Toen voerde SP.A-burgemeester Janssens in Antwerpen het hoofddoekenverbod voor overheidspersoneel in. Laaggeschoolde allochtone vrouwen die om privéredenen enorm gehecht zijn aan de hoofddoek en sowieso al kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt, bleken een gemakkelijke prooi voor rabiante vrijzinnigen die per se de openbare ruimte religievrij willen houden. Op zich kan een standpunt tegen hoofddoeken bij overheidspersoneel respectabel zijn, maar niets gebeurt zonder context. Gelet op de kwetsbaarheid van die doelgroep en het feit dat in Vlaanderen meer dan drie vierde van de jongeren naar het door de belastingbetaler gesubsidieerde katholieke onderwijs gaat, krijgt deze plotse strijd voor de fameuze 'lekenstaat' met de hoofddoek als groot symbool een oneerlijk en neokoloniaal geurtje. Sommige politieke spelers zagen er wellicht ook een middel in om op een 'propere' manier VB-kiezers te behagen. Gelukkig hebben verscheidene prominente socialistische leden zich al openlijk afgezet tegen de stemmingmakerij over hoofddoeken, die vooral een rechtse agenda dient. De Vlaams Progressieven proberen thans antidiscriminatie en gelijke rechten volop als hun niche te claimen.

Ook de groenen hadden het even moeilijk. Op een bepaald moment figureerde de sociologe Marion Van San – die vooral linkse standpunten in diskrediet brengt in plaats van ze te verbeteren, en net daarom zo populair was – zelfs op de voorpagina van De Morgen als gelegenheidsadviseur van Groen! Het blijkt erg moeilijk om terechte bekommernissen omtrent de multiculturele samenleving op te nemen zonder in rechts mainstream jargon te vervallen. De positionering van de groenen tegen de hoofddoekenverboden, waarbij de vrijheid en sociale emancipatie van de vrouwen centraal staat, lijkt aan te tonen dat de groenen nu weer een duidelijker lijn hebben en deze met meer zelfzekerheid uitdragen. Ook niet-partijpolitieke progressieven lieten zich niet onbetuigd. Neem bijvoorbeeld het hoogst merkwaardige stuk dat Benno Barnard en Geert van Istendael op 2 februari 2008 pleegden in De Standaard. Daarin werden de islam en het nazisme ongeveer op één hoopje gegooid. "De moderne

islam is diepgaand door het nazisme geconditioneerd, onder meer via de Egyptische Broederschap”, is één van de uitspraken die doet hopen dat ze niet helemaal nuchter waren toen ze dit schreven.

Binnen centrumlinks loopt een breuklijn grosso modo tussen degenen die een eigentijds offensief links verhaal willen ontwikkelen, en degenen die rond deze kwestie nog maar weinig verschilpunten hebben met pakweg de VLD. Binnen deze tweede groep, die meestal weinig kennis en affiniteit heeft met de leefwereld van de migranten zelf, worden progressieve stellingnamen ter zake wel eens beschouwd als een blok aan het been dat kiezers of sympathisanten afstoot en zo schade berokkent aan andere progressieve strijdpunten (sociaal, milieu, enz.). Bij de socialisten denken we aan traditionele militante vrijzinnigen die eigenlijk hun neus ophalen voor gelovige moslims. Bij de groenen bijvoorbeeld aan fervente natuurliefhebbers, die weinig voeling hebben met deze problematiek en ook niet inzien waarom Groen! zich er sterk op zou moeten profileren. Zij hebben volgens ons ongelijk, omdat linkse en groene waarden op het spel staan. Het is onder meer aan de partijtop om toch voor de nodige sensibilisering en overtuiging te zorgen.

Een politieke klasse die de andere kant opkijkt

Op die manier breidde de kritiek op de multiculturele samenleving en de moslimbevolking in het bijzonder zich verder uit. Los van spectaculaire gebeurtenissen heeft dat alles concrete gevolgen voor concrete mensen in onze steden. Het is niet niks wat deze minderheden de voorbije jaren over zich heen gekregen hebben. De moslimbevolking wordt zodanig in een verdomhoek geplaatst dat de enige manier om eruit te komen het volledige afzweren van de eigen roots is, wat uiteraard onmogelijk is. Harde godsdienstkritiek moet uiteraard kunnen, en een deel van de reëel bestaande islam geeft daar ook wel aanleiding toe, maar er is stilaan iets anders aan de hand. Kritiek op de islam neemt al te vaak zulke ongenueanceerde, generaliserende, beledigende en verdacht makende vormen aan, dat de effecten, en af en toe ook de bedoelingen, dezelfde zijn als die van het racisme. In dit opzicht is het bedroevend dat het debat over de Deense Mohammed-cartoons, de anti-islambetoging in Brussel of de film van Wilders steeds gereduceerd werd tot een haast juridisch-technische discussie over vrijemeningsuiting. Men kwam tot de conclusie dat je dit soort zaken in een democratie niet kunt verbieden, en de kous was af. Men vergat dat je islamofobe haatcampagnes die massa's onschuldigen op één hoopje vegen met Al Qaeda wel nog met woorden en argumenten kunt bestrijden.

Het gevolg is dat grote groepen laaggeschoolde allochtonen onbeschermd werden achtergelaten. Ook aan de linkerzijde bleef het al te vaak beschamend stil. Beseft de politieke klasse voldoende dat de algemene stemmingmakerij tegen allochtonen en moslims, die al lang niet meer het monopolie is van extreemrechts, mensen, met inbegrip van kinderen, kwetst en kansen ontnemt? Wij menen dat de meeste politieke verantwoordelijken de andere kant opkijken en onvoldoende de ernst van de situatie inzien. Voor media en politiek is het racisme van het VB geen thema meer. Waarom wordt vanuit de regering of de eerste minister niet veel nadrukkelijker de boodschap gegeven dat migranten met wettig verblijf en hun kinderen er voor eens en voor altijd volledig bijhoren en eindelijk weer respect verdienen? Vreemd genoeg krijgt een figuur als Nicolas Sarkozy af en toe wel zeer warme en overtuigende woorden aan het adres van migranten en moslims over zijn lippen, waarbij hij niet eens op assimilatie aanstuurt. Zo houdt hij zijn *discours sécuritaire* uit racistisch vaarwater. De Vlaamse politiek kan daar nog iets van leren.

Krijtlijnen voor een eigentijdse linkse visie

Links moet met een eigen verhaal waar het inhoudelijk kan achterstaan, terrein terugwinnen. Een links analysekader is nodig, waardoor links weer de bakens voor het debat kan uitzetten. Deze krijtlijnen bepalen een democratische, emanciperende, respectvolle en realistische benadering. Aan de ene kant moet de emancipatie van allochtonen voorop staan, aan de andere kant moeten de terechte bekommernissen van heel wat mensen over de schaduwzijden van de multiculturele samenleving worden meegenomen, zonder rechts achterna te lopen. Hierna volgen enkele voorstellen voor krijtlijnen. Het is niet onze ambitie binnen dit kader een links programma nu concreet te gaan invullen.

Verzuring aan beide kanten en wisselwerking erkennen

Het is belangrijk te erkennen dat racisme, islamfobie, onbegrip en onverdraagzaamheid aan autochtone kant een wisselwerking hebben met gebrekkige integratiewil, verstikkend traditionalisme en religieus fanatisme aan allochtone kant. Dat is een verhaal van elkaar versterkende fenomenen en zelfvervullende voorspellingen. Op den duur bestaat er zo een groot wantrouwen dat de actoren er zich ook naar gedragen. "Als zij geen respect meer hebben voor ons, waarom wij nog voor hen?" is helaas een vaak terugkomende redenering. Beide groepen fenomenen zijn met andere woorden niet volledig, maar zeker ten dele een reactie op elkaar. Men moet derhalve erkennen dat de vele onhebbelijkheden van bepaalde allochtonen die nu sterk in de belangstelling staan, inclusief allochtone jeugddelinquentie, mede gevoed worden door de houding van de autochtone samenleving. Dat is vloeken in de rechtse kerk, maar het is wel zo. Nu wordt nog te zeer gefocust op zagezegde intrinsieke eigenschappen van bepaalde groepen, en men miskent het sociaal geconstrueerde en dus dynamische karakter van bepaalde fenomenen. Omgekeerd ondermijnen het wangedrag en de ondemocratische waarden van bepaalde allochtonen het draagvlak voor gelijke rechten. Deze spiraal moet eerst erkend, alvorens ze doorbroken kan worden. Op die manier worden dus ook vele legitieme bekommernissen vanuit de autochtone maatschappij opgenomen, maar in een links kader geïntegreerd. Het hoeft geen betoog dat deze spiraal ook internationaal aan de gang is, waarbij de internationale politiek bovendien de leefwereld van mensen in het binnenland mede bepaalt.

Evenwichtige totaalvisie

De enige uitweg uit de impasse, die nog decennia kan voortduren, is een evenwichtige totaalvisie waarin de verantwoordelijkheden juist worden gelegd. Nu wordt erg veel tijd verloren door eenzijdige benaderingen, die het leeuwendeel van de verantwoordelijkheid voor sociale achterstelling ofwel bij de allochtonen zelf leggen (typisch voor rechts), ofwel bij de overheid en de autochtone maatschappij (een standpunt dat in de partijpolitiek nauwelijks nog voorkomt, maar aan de allochtone basis hier en daar aanwezig is). Eenzijdige benaderingen, waarbij niks van de analyse en agenda van de andere erkend wordt, zorgen voor profilering, maar verhinderen samenwerking en vooruitgang. Haast niemand komt ertoe om het gehele plaatje eerlijk te overschouwen. Doe je dat wel, dan kom je gauw tot de conclusie dat beide kanten serieuze verantwoordelijkheden dragen. Racisme en onbegrip ontnemen kansen, maar zijn ook vaak een alibi om geen kansen te grijpen en verantwoordelijkheid te ontlopen. Alle terechte wensen en grieven moeten samen op tafel komen. Wij denken nog steeds dat een grondig doorgepraat en gecommuniceerd 'pact voor de multiculturele samenleving' tussen tal van betrokken actoren – van overheden over schoolnetten en

sociale partners tot allochtone zelforganisaties – een goede methodiek zou kunnen zijn om eindelijk een zekere pacificatie en mobilisatie van positieve energie teweeg te brengen, waarbij iedereen zich *au sérieux* genomen weet. In dit bestek kunnen wij dat idee evenwel niet verder uitwerken.

Ongelijkheid erkennen

Verantwoordelijkheden moeten wel juist gelegd worden, rekening houdend met ieders capaciteiten en de bestaande machtsverhoudingen. Dat is een cruciaal verschil tussen een linkse en rechtse visie. Niet iedereen is even sterk en heeft evenveel mogelijkheden. Zo zijn er grenzen aan het responsabiliseren van zwakke bevolkingsgroepen, bijvoorbeeld in verband met het leren van de taal of het opvolgen van het onderwijs van de kinderen. Moraliseren over de eigen individuele verantwoordelijkheid veronachtzaamt dikwijls structurele obstakels waar individuen en groepen mee te maken hebben, zoals in dit geval bijvoorbeeld de discriminatie en de financiële en intellectuele achterstand van mensen, en brengt weinig zoden aan de dijk. Dat is binnen de autochtone maatschappij ook zo. Daarom hebben vakbonden en democratische partijen decennialang gevochten voor positieve acties om de zwakste sociale groepen vooruit te laten komen. Het is vreemd dat een opgeheven vingertje voor allochtonen, dat soms zelfs bestraffend en uitsluitend werkt, nu zo breed aanvaard wordt, terwijl bijvoorbeeld het racisme onder werkgevers én consumenten nog zo wijd verspreid is. In dit opzicht moet ook erkend worden dat in heel het ‘multiculturele drama’ de sociale achterstelling van de doelgroep het grootste probleem vormt en een pak andere problemen helpt verklaren.

Er moet ook rekening gehouden worden met verschillende culturele uitgangsposities. Zonder in cultuurrelativisme te vervallen waarin alles kan en mag, gaat een pragmatisch beleid bijvoorbeeld tactvol om met diepgewortelde tradities zoals de hoofddoek, in plaats van een nieuwe hinderpaal voor de arbeidsmarkt op te werpen. Ten slotte moet het belang van de internationaal-politieke dimensie erkend worden. Heel wat niet-Westerse volkeren, en zeker ook de moslims, hebben het gevoel dat het Westen in de moderne geschiedenis tot op de dag van vandaag de neiging heeft zijn wil en macht aan de rest van de wereld op te dringen. Dit gevoel, dat op feiten gebaseerd is, kleurt mee het debat. Dat beperkt ook de mogelijkheden om vanuit Westerse actoren in andere gemeenschappen veranderingsprocessen op gang te brengen. Dat moet men beseffen bij bijvoorbeeld de evaluatie van de cartooncrisis of de nieuwe kruistocht om onderdrukte moslima's te bevrijden. Meer tact en bescheidenheid zullen meer vruchten afwerpen.

Moraliseren over de eigen individuele verantwoordelijkheid veronachtzaamt dikwijls structurele obstakels waar individuen en groepen mee te maken hebben.

Betere dialoog op basis van wederzijds respect en begrip

Allochtonen krijgen heel veel schuld toegewezen en moeten zich voor tal van fenomenen verantwoorden, gaande van gedwongen huwelijken tot terrorisme. Het overheersende patroon is er één van doorgaans Westerse commentatoren, inclusief democraten en linksen, die in Westerse media voor een Westers publiek keihard op bepaalde groepen en hun cultuur inbeuken. Dat gebeurt ook op internationaal niveau. Deze boodschappen bevatten doorgaans weinig nuances, laat staan dat het ontvangende publiek nog veel nuances laat staan. Laten we nog aannemen dat veel van deze kritiek terecht is (beseffende dat binnen Westerse gemeenschappen ook nog veel onderdrukking en onrecht bestaan), dan is de vraag wat men met deze confrontatiepolitiek wil bereiken. Wij vrezen dat men in plaats van gunstige

veranderingsprocessen bij de doelgroepen teweeg te brengen, vooral bereikt dat deze laatste zich nog meer gaan ingraven en afsluiten. Kunnen de Dewaels, Bousakla's en Doornaerts even uitleggen welke concrete oplossingen op basis van welke sociaalwetenschappelijke processen ze precies beogen? Of komt het er vooral op aan hun punt te maken, zonder enige interesse in de aanwezige mechanismen en waar men precies wil landen? Je blijft te maken hebben met een zwakke groep in een context van grote binnenlandse en internationale ongelijkheid. Het is erg dat zoveel zogenaamde progressieven hieraan meedoen. Wij geloven meer in een punctuele benoeming en aanpak van problemen in overleg met de betrokken doelgroep zelf, die gepaard gaat met het nodige respect, en veralgemeningen en clichés achterwege laat. Het is vooral de doelgroep zelf die van bepaalde zaken moet overtuigd worden, het gaat er niet om een deel van het Westerse publiek in zijn superioriteitsgevoelens te bevestigen. Op een tactvolle manier kunnen onderwijs en andere diensten hiertoe een bijdrage leveren. De meest duurzame emancipatie zal evenwel grotendeels vanuit de gemeenschappen zelf moeten komen, aangedreven door allochtone elites en mensen aan de basis die hun nek uitsteken. Een 'mei '68' wordt niet van buitenaf opgelegd.

Een algemeen probleem is het gebrek aan affiniteit vanuit autochtone actoren met de allochtone leefwereld. Men verwacht nogal vaak dat de allochtoon overeenkomt met het profiel van de gemiddelde Vlaming, en als dat niet het geval is, kunnen er in diverse sferen van het maatschappelijk leven problemen ontstaan. Voor emancipatie is het belangrijk dat mensen mogen zijn wie ze zijn, met hun eigen cultuur, eigen religie, eigen opleidingsachtergrond, een soms minder perfecte beheersing van de taal, enzovoort. In een context van mondialisering die ook onze steden en economie kleurt, is dat de enige haalbare kaart. Ook de soms subtiele assimilatie-druk moet worden tegengegaan, waarbij mensen met allochtone roots die het meeste lijken op de Westelingen de meeste appreciatie en kansen krijgen. Hieraan gekoppeld moet nog meer worden gedaan voor de interculturalisering van diensten zoals onderwijs en goede methodieken om met de doelgroep op eenzelfde golflengte te komen. Het brede allochtone middenveld, waarvan wetenschappelijk aangetoond is dat het doorgaans integratie- en emancipatiebevorderend werkt, is een belangrijke partner hierin. Het verdient veel meer ondersteuning, met respect voor zijn onafhankelijkheid.

De meest duurzame emancipatie zal evenwel grotendeels vanuit de gemeenschappen zelf moeten komen, aangedreven door allochtone elites en mensen aan de basis die hun nek uitsteken.

Geen wij-zij-polarisatie, wel diversiteit

Heel veel mensen vinden dat de termen autochtoon-allochtoon te veel gebruikt worden. Dat is juist, iedereen is gelijk binnen het concept van volwaardig burgerschap waar de meeste democraten voor zijn. Burgerschap gaat in de eerste plaats over individuen en niet over groepen. Ondertussen zijn we ook aan de vierde en latere generaties toe, waardoor een term als 'allochtoon' helemaal problematisch wordt. Wij-zij-polarisatie is absoluut nefast. Waar de allochtone origine van iemand niet ter zake doet, moet ze ook niet ter sprake komen.

Bij dit ideaal zit in de realiteit van deze samenleving echter een addertje onder het gras. Het weggommen van origine kan er ook voor zorgen dat specifieke problemen, zoals discriminatie en de sociale achterstelling van een aantal etnische minderheden die uit alle cijfers blijkt, uit beeld verdwijnen, wat bij de liberale benadering wel eens gebeurt. Om een goed beleid te kunnen voeren, moet je soms in groepen denken en werken. De erkenning van het bestaan van verschillende groepen is ook nodig om cultureel-religieuze rechten te vrijwaren.

Racisme en veralgemeningen bestrijden, meer respect eisen

Links moet op een meer systematische manier racistische uitingen en veralgemeningen bestrijden. Daarbij moet vooral meer aandacht gaan naar subtiele vormen van racisme, zoals sommige uitingen van islamfobie. Minderheden hebben recht op bescherming, ook tegen de lawine aan verbaal geweld in de media. Dat moet ook van andere democraten geëist worden, niet in het minst van de regering. Respect is een mooi en belangrijk woord, en hoeft geen monopolie te zijn van conservatieve partijen en contexten.

Conclusie

Het is om te beginnen belangrijk dat links de politieke context begrijpt. Wij hebben één interpretatie van deze context gegeven. Wij menen dat bovenstaande uitgangspunten bruikbare contouren kunnen zijn voor een meer concreet en eigentijds links programma, waarbij allochtone jongeren volop hun kansen kunnen ontplooien met behoud van de eigen identiteit en autochtonen in volkswijken zich weer thuis kunnen voelen, waarbij iedereen de duidelijke boodschap krijgt er volledig bij te horen, waarbij gelijke rechten en wederzijds respect de algemene normen in deze samenleving worden. De moeheid omtrent dit debat en het gebrek aan affiniteit met de problematiek spelen links vandaag parten. Links mag het echter niet laten gebeuren dat rechts de bakens in het debat uitzet. Daarvoor staan te veel belangrijke waarden in verband met gelijkheid, mensenrechten en emancipatie op het spel.

BIO

Dries Lesage is politicoloog en redactielid van *Oikos*.

Meryem Kaçar is advocaat en gemeenteraadslid voor Groen! in Gent.